

Täysistunto

Tiistai 10.11.2015 klo 13.59—20.53

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yliopistolain 75 §:n 3 momentin ja 92 a §:n kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 76/2015 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

19.37 **Eeva-Johanna Eloranta sd:** Arvoisa puhemies! Hallitus ehdottaa kumottaviksi yliopistolain säännökset, jotka koskevat Helsingin yliopistolle ja Itä-Suomen yliopistolle vuosittain maksettavaa korvausta, jonka määrä vastaa niiden apteekkiliikkeen harjoittamisesta saadun tulon perusteella maksettua yhteisöveroa ja apteekkimaksua.

Helsingin yliopisto on vastustanut esitystä painokkaasti ja piti ehdotettua yliopistolain 75 §:n 3 momentin kumoamista perustuslain vastaisena. Itse asiassa eduskunnan perustuslakivaliokunta on aiemmassa lausunnossaan vuodelta 2009 ottanut selkeästi kannan, että Helsingin yliopiston tulojen menetyksen osalta kyse on yliopiston itsehallintoon kuuluvasta asiasta. Yliopistolain 75 §:n 3 momentin kumoamisella tarkoitettaisiin yliopistojen itsehallinnon piiriin kuuluvan oikeuden lopullista poistamista, eikä kyse ole enää vähäisestä puuttumisesta perustuslailla suojattuun oikeuteen.

Esitystä on pidetty myös Helsingin yliopistoa syrjivänä, ja vain Helsingin yliopiston perusrahoitukseen kohdistuvaa leikkausta voidaan pitää yliopistojen itsehallinnon kannalta mielivaltaisena ja loukkaavana. Esitykselle ei ole esitetty minkäänlaisia yliopiston toimintaan, tehtäviin tai rahoitukseen liittyviä perusteita. Lausunnossaan Helsingin yliopisto toteasi esitetyn muutoksen taloudellisten vaikutusten olevan niin merkittävät, että yliopiston kyky suoriutua lakisääteisistä tehtävistä ja opetus- ja kulttuuriministeriön asettamista tavoitteista vaarantuvat.

Itä-Suomen yliopisto piti esitystä yliopistojen yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta ongelmallisena ja annettua vuoden sopeutumisaikaa riittämättömänä. Esitys on heidän mielestään vastoin yliopistouudistuksessa sovittuja periaatteita. Mikäli apteekkikompensoitio poistuu, tulee opetus- ja kulttuuriministeriön turvata jatkossakin vaikuttavan, turvallisen ja taloudellisen lääkehoidon ja sen opetuksen korkeatasoiset edellytykset.

Suomen yliopistot UNIFI ry on esittänyt voimakkaana kantanaan, että yliopistojen perusrahoitusta ei tule leikata. Heidän mukaansa on valitettavaa, että leikkaukset kohdistuvat niin suuressa määrin koulutukseen ja tutkimukseen, ja jopa siinä määrin, että osalla yliopistoja leikkaukset vaarantavat jo lakisääteisten tehtävien hoitamisen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2015 vp

Arvoisa puhemies! Apteekkimaksun poistaminen on poissa Helsingin ja Itä-Suomen yliopistojen perusrahoituksesta. Hallituksen kaavailemat säästöt merkitsevät Helsingin yliopistolle 92 miljoonan euron leikkausta vuoteen 2020 mennessä. Tämä merkitsee yliopiston perusrahaan eli OKM:ltä tulevaan rahoitukseen 22 prosentin leikkausta nykyisestä. Tämä merkitsee mittavaa alasajoa Helsingin yliopiston rahoittamaan tutkimukseen sekä yliopiston edellytyksiin tunnistaa ja tukea nousevia aloja ja nuoria kykyjä. Apteekkimaksun poistaminen merkitsee myös Helsingin ja Itä-Suomen yliopistojen asettamista eriarvoiseen asemaan sopeuttamistoimien osalta suhteessa muihin suomalaisiin korkeakouluihin. Myös asian perustuslaillinen puoli mietityttää. Se tulee tutkia tarkasti, ja sinne perustuslakivaliokuntaanhan tämä onkin myös lähetetty.

19.41 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys, joka kohdistuu Helsingin ja Itä-Suomen yliopistoihin, on jälleen yksi valitettava ja suora lisäleikkaus koulutukseen, osa hallituksen valtavia koulutusleikkauksia.

Tällä niin sanotulla apteekkikorvauksella on siis kompensoitu yhteisöveroa ja apteekkimaksua, joita nämä kaksi yliopistoa maksavat siksi, että niillä on apteekkitoimintaa, Yliopiston Apteekki. Valtaosa leikkauksista, joita nyt esitetään, kohdistuu Helsingin yliopistoon. Leikkauksen suuruusluokka on sama kuin pienehkön tiedekunnan koko vuosibudjetti. Itä-Suomen yliopiston apteekkikompensaatio on miljoonan euron luokkaa, merkittävä summa vähän pienemmälle yliopistolle.

Apteekkimaksu on osa näiden yliopistojen perusrahoitusta, ja siitä on säädetty yliopistolaissa. Maksun poistamisen voi nähdä liittyvän myös yliopistojen itsehallintoon. Nämä maksut on muuten viimeksi vahvistettu nykyistä yliopistolakia kokoomuksen johdolla tehtäessä aika hiljattain vuonna 2009. Kun nyt yliopistojen perusrahoitusta muutenkin esitetään leikattavaksi noin 50 miljoonaa euroa vuodessa koko hallituskauden ajan ja yliopistoindeksi on jäissä, epäilen kyllä, että nämä leikkaukset kokonaisuutena muodostuvat korkeakouluille kohtuuttomiksi.

Arvoisa puhemies! Kyllä tässä avoimeksi kysymykseksi jää se, miten keskusta-, kokoomus- ja perussuomalaisjohtoinen hallitus aikoo turvata korkeakoulujemme tulevaisuuden, laadukkaan korkeakouluopetuksen, tutkimuksen suomalaisissa yliopistoissa. En oikein jaksa uskoa, että korkeakoulumaksuilla näitä leikkauksia yksistään voitaisiin ainakaan paikata.

19.43 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen säästöpolitiikan johdosta on syytä olla huolissaan kaikkien korkeakoulujen rahoituksesta, suomalaisesta perustutkimuksesta ja sen tulevaisuudesta ja myös tieteen tekemisen edellytyksistä Suomessa tulevaisuudessa.

Tämä kyseinen hallituksen esitys on kuitenkin erittäin ongelmallinen, koska se tarkoittaa merkittävää lisäleikkausta ennen kaikkea yhden korkeakoulun perusrahoitukseen — ja toistan vielä, että kyse tosiaan on rahasta, joka on käytetty perusrahoitukseen, perustutkimuksen ja korkeakoulun toimintojen rahoittamiseen.

Minusta on harmillista, että ministeri Grahn-Laasosella ei ollut mahdollisuutta olla paikalla nyt keskustelemassa, koska olisin halunnut kysyä, miksi hallitus päätyi eri korkeakouluja näin eriarvoistavalla tavalla kohtelevaan säästöpäätökseen. Mutta toivottavasti saadaan tähän kysymykseen vastaus myöhemmässä vaiheessa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2015 vp

19.44 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Tuskin keneltäkään Suomen kansalaiselta, joka seuraa uutisia, lukee sanomalehtiä, on jäänyt huomaamatta, että erään kovimman kritiikin kohteena hallitus on ollut juuri korkeakouluille tehtyjen säästöjen ja leikkausten johdosta. Siinä sahataan oksaa Suomen tulevaisuudelta, joka perustuu hyvään perustutkimukseen.

Nyt esittelyssä oleva hallituksen esitys, joka koskee vain Helsingin yliopistoa ja Itä-Suomen yliopistoa, on näitten kahden yliopiston kohdalla nyt tuomassa lisäleikkauksia jo tehtyjen päälle. Toinen näistä eli Helsingin yliopisto on tällä hetkellä käymässä suomalaisen korkeakoululaitoksen suurinta yhteistoimintaneuvottelua, joka koskee 1 200 yliopistohenkilöstön jäsentä. Helsingin yliopistohan on kiistatta Suomen menestynein, parhain yliopisto. Se on sitä erilaisten kansainvälisten rankingien mukaan ollut jo pitkään ja on sitä yhä edelleen. Myöskin haluan todeta tässä yhteydessä, että Itä-Suomen yliopisto, joka on nuori yliopisto, muistaakseni noin kolmisen vuotta on sijoittunut Euroopan nuorempien yliopistojen joukossa 50 parhaan joukkoon. Ajatelkaa: Itä-Suomen yliopisto, jota ei hirveän hyvin tunneta Suomessakaan mutta olisi syytä tuntea — erinomainen yliopisto.

Ja kyllä minä hirveästi nyt (Puhemies koputtaa) toivon, että perustuslakivaliokunta oikeasti antaa semmoisen lausunnon sivistykselle, että tämä leikkaus apteekkimaksusta ei käy, ja me saamme sitten tämän asian pois päiväjärjestyksestä.

Sosialidemokraatit tekevät kaikkensa, jotta tämä (Puhemies koputtaa) vääräys korjataan.

19.46 Nasima Razmyar sd: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaankin, hallituksen mittavat koulutuksen leikkaukset eivät ole jääneet varmasti keneltäkään huomaamatta. Ne satuttavat ennen kaikkea tätä yhteiskuntaa ja meidän tulevaisuutta. Juuri äsken kuulimme huolenaiteita siitä, millä tavalla säilytämme Suomessa korkeatasoista koulutusta, ja valitettavasti nämä toimet ovat kaikkea muuta. Apteekkimaksujen ja yhteisöveron korvausta ei siirretä yksittäisten omistajien taskuun, vaan tuotto käytetään ennen kaikkea suoraan yliopistojen perusrahoitukseen, siihen tärkeään perusrahoitukseen. Sitä käytetään juuri tulevaisuuden rakentamiseen, juuri niihin kysymyksiin, joista me olemme olleet täällä valtavan huolissamme: tuotekehitykseen, innovaatioihin, tutkimukseen ja niin edespäin. Helsingin yliopistolle tämä merkitsee lähes 30 miljoonan euron leikkausta. Se on 30 miljoonaa euroa pois nimenomaan huipputason tutkimuksesta. Ja kuten edustaja Gustafsson täällä mairittelevasti jo kertoi Helsingin yliopiston merkityksestä, se on tosiaankin ainoa yliopisto sadan parhaan joukossa maailmalla, ja sen pitäisi kertoa meille jotain yliopistomme tasosta.

Tämä lakimuutos on ennen kaikkea eriarvoistava, ja tähän liittyy myös näitä perustustaillisia puitteita. Toivon, että näihin saamme myös vastauksia.

19.48 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaankin tämä apteekkimaksun poisto saattaa olla yliopistojen itsehallintoa loukkaava esitys, ja siinä mielessä peruspoliittikkona en osaa ottaa tähän kantaa, jätetään se sitten sinne perustuslakiasiantuntijoitten tutkittavaksi. Mutta joka tapauksessa sillä on suuri taloudellinen merkitys näille molemmille yliopistoille. Tämä apteekkimaksun poisto näiltä yliopistoilta, jotka myöskin panostavat nimenomaan tämän alan tutkimukseen, jättää kyllä ammottavan aukon rahoitukseen.

Ja tuossa edustaja Gustafsson hyvin toi esille esimerkiksi tämän Itä-Suomen yliopiston hyvät rankkeeraukset, ja en nyt aivan varmaksi muista, mutta minun mielestäni ihan siinä, voisi sanoa, kaikkien yliopistojen rankkeerauksessa Itä-Suomen yliopisto nimenomaan tä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 61/2015 vp

män korkealaatuisen lääketieteellisen koulutuksen ja niitten alojen koulutuksen takia on noussut sitten toiseksi parhaaksi suomalaiseksi yliopistoksi — ainakin näissä viimeisimmissä rankkeerauksissa, mitä on julkisuudessa ollut. Ja siinä mielessä Itä-Suomen yliopistolle tämä nyt on noin miljoonan euron leikkaus mutta Helsingin yliopistolle jo yli 30 miljoonan euron leikkaus, elikkä joka tapauksessa tuntuva taloudellinen aukko näiden yliopistojen budjettiin, jos se toteutuu tällaisenaan. Kun samanaikaisesti sitten opetusministeriö leikkaa tuosta perusrahoituksesta, niin kyllä nämä vaikutukset ovat kaiken kaikkiaan huomattavat. Ja kyllä tässä nyt sanoisin, että todellakin jätetään sitten noille perustuslakiviisaille tämän asian tutkiminen, mutta luulen, että tämä saattaa kompastua ihan siihen, että tämä on näitten yliopistojen itsehallintoa loukkaava esitys.

19.50 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Tärkeä näkökulma, sitä voi nyt kutsua psykologiseksi tai yhteiskunnalliseksi tai sivistykselliseksi: Kun olen keskustellut sekä Helsingin yliopiston että Itä-Suomen yliopiston rehtorien kanssa, niin sieltä välittyy myöskin sellainen tunne, jolle on syytä antaa arvoa. Miksi juuri meitä, jotka olemme tehneet erinomaista työtä, rangaistaan? Tämä on tärkeä kysymys, halusin sen tehdä tässä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.